

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 390

**Rachunkowość –
polityka makroekonomiczna –
globalizacja**

Redaktorzy naukowci

Zbigniew Luty

Magdalena Chmielowiec-Lewczuk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Joanna Świrska-Korlub

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Hanna Jurek

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-507-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Jacek Adamek: Elementy kształtujące sylwetkę muzułmańskiego księgowego.....	11
Mariusz Andrzejewski, Kinga Mróz, Maciej Poppek: Testy zgodności w teorii i praktyce audytu sprawozdań finansowych.....	21
Anna Bartoszewicz: Transformacja audytu wewnętrznego w Polsce – od audytu zgodności do audytu efektywnościowego.....	36
Melania Bąk: Rachunkowość i jej kapitał, czyli rachunkowość w wymiarze niematerialnym.....	45
Anna A. Białek-Jaworska, Katarzyna Drązikowska: Polityka rachunkowości spółek notowanych na NewConnect	55
Anna A. Białek-Jaworska, Marek Żukowski, Jozef Bucko: Rola doświadczenia zawodowego w uczeniu się rachunkowości w Polsce i na Słowacji.....	64
Grzegorz Bucior: <i>Datio in solutum</i> w ujęciu bilansowym i podatkowym	74
Jolanta Chluska: Informacyjne aspekty funduszu własnego samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.....	82
Halina Chłodnicka: Wpływ wykonywania wyceny przedsiębiorstwa w upadłości likwidacyjnej do celów sprzedaży na wybranym przykładzie.....	91
Marek Garbowski: Przyszłość banków spółdzielczych w kontekście implementacji regulacji Basel III w polskim systemie bankowym.....	104
Magdalena Giedroyć: Relewantność informacji sprawozdawczych	114
Jerzy Gierusz, Katarzyna Kolesnik, Sylwia Silska-Gembka: Podejście praktyków do rozpoznania rezerw, zobowiązań oraz aktywów warunkowych w świetle MSSF – wyniki badania empirycznego	123
Magdalena Janowicz: Rola biegłego rewidenta w procesie połączenia spółek.....	134
Aldona Kamela-Sowińska: Obrót gospodarczy jako dobro prawnie chronione przez ustawę o rachunkowości.....	142
Małgorzata Kamieniecka: Etyka w rachunkowości wczoraj i dziś – ocena aktualności postulatów L. Paciolego	150
Katarzyna Kobiela-Pionnier: Pod presją. Wpływ lobbingu na kształtowanie standardów rachunkowości.....	160
Mariola Kotłowska: Determinanty pomiaru dokonań na poziomie procesów w przedsiębiorstwie	173
Edyta Łazarowicz: Znaczenie i przyszłość zasady ostrożności.....	183
Edward PieliCHATy: Rozpoznawanie przychodów ze sprzedaży produktów ubezpieczeniowych w księgach rachunkowych banków.....	191

Anna Mazurczak-Mąka, Paweł Zieniuk: Rewizja finansowa w jednostkach zainteresowania publicznego w świetle zmian dyrektyw unijnych...	203
Małgorzata Rówińska: Koszt historyczny i wartość godziwa aktywów – analiza modeli wyceny na podstawie wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie	212
Beata Sadowska: Rachunkowość w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe	222
Karol Schneider: Przestępczość ekonomiczno-finansowa a kreatywne aspekty księgowości	234
Joanna Toborek-Mazur: Kontrowersje wokół rozliczania fuzji w międzynarodowych standardach rachunkowości	242
Piotr Wanicki: Metody wyceny efektów prac badawczo-rozwojowych	250
Małgorzata Anna Węgrzyńska: Identyfikacja bezpieczeństwa ekonomicznego w literaturze i regulacjach prawnych	261
Edward Wiszniowski: Waluty wirtualne w rachunkowości	273
Grzegorz Zimon: Wpływ grupy marketingowo-zakupowej na sytuacje i wyniki finansowe przedsiębiorstw	283

Summaries

Jacek Adamek: The profile of a Muslim accountant – influencing elements	11
Mariusz Andrzejewski, Kinga Mróz, Maciej Popek: Compliance testing in theory and practice of financial auditing	21
Anna Bartoszewicz: Transformation of internal audit in Poland – from compliance audit to performance audit	36
Melania Bąk: Accounting and its capital, that is accounting in nonmaterial dimension	45
Anna A. Bialek-Jaworska, Katarzyna Drązikowska: Accounting policy used by the NewConnect listed companies	55
Anna A. Bialek-Jaworska, Marek Żukowski, Jozef Bucko: The role of professional experience in accounting learning in Poland and Slovakia ...	64
Grzegorz Bucior: <i>Datio in solutum</i> in accounting and tax terms	74
Jolanta Chluska: Information aspects of the equity funds of the independent public health care units	82
Halina Chłodnicka: The impact of making evaluation of an enterprise in liquidation for the sale on a selected example	91
Marek Garbowski: The future of cooperative banks in the light of implementation of Basel III regulations into the Polish banking system ..	104
Magdalena Giedroyć: Relevance of reporting information	114

Jerzy Gierusz, Katarzyna Koleśnik, Sylwia Silska-Gembka: The practitioners' approach to the recognition of provisions, contingent liabilities and contingent assets in accordance with IAS 37 – the results of an empirical study	123
Magdalena Janowicz: The role of an auditor in the process of business combinations.....	134
Aldona Kamela-Sowińska: Economic turnover as an interest legally protected by Accounting Law	142
Małgorzata Kamieniecka: Ethics in accounting today and in the past – evaluation of topicality of L. Pacioli postulates	150
Katarzyna Kobiela-Pionnier: Under pressure. Lobbying influence on the shaping of accounting standards.....	160
Mariola Kotłowska: Determinants of performance measurement at the level of processes in a company	173
Edyta Łazarowicz: The significance and future of the prudence principle ...	183
Edward Pielichaty: The recognition of insurance revenues in bank bookkeeping	191
Anna Mazurczak-Mąka, Paweł Zieniuk: Financial audit of public interest entities in the light of amendments to relevant EU directives.....	203
Małgorzata Rówińska: Historical cost and fair value of assets – analyses of valuation models on the ground of some companies listed on the Warsaw Stock Exchange	212
Beata Sadowska: Accounting in the State Forests National Forest Holding	222
Karol Schneider: Economic and financial crime vs. creative aspects of accounting.....	234
Joanna Toborek-Mazur: Controversy over mergers accounting in the international accounting standards.....	242
Piotr Wanicki: Methods of research and development work effects valuation	250
Małgorzata Anna Węgrzyńska: Identification of economic safety in literature and legal regulations	261
Edward Wiszniowski: Virtual currencies in accounting	273
Grzegorz Zimon: Influence of marketing-purchasing groups on the performance and financial situation of companies	283

Małgorzata Anna Węgrzyńska

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

e-mail: małgorzata.wegrzynska@wsb.poznan.pl

**IDENTYFIKACJA BEZPIECZEŃSTWA
EKONOMICZNEGO W LITERATURZE
I REGULACJACH PRAWNYCH**

**IDENTIFICATION OF ECONOMIC SAFETY
IN LITERATURE AND LEGAL REGULATIONS**

DOI: 10.15611/pn.2015.390.26

Streszczenie: Rola państwa nie ogranicza się jedynie do nakładania obowiązków na obywateli czy jednostki gospodarcze. Celem i misją państwa jest także zagwarantowanie bezpieczeństwa ekonomicznego. Samo pojęcie bezpieczeństwa ekonomicznego jest przedmiotem badań wielu naukowców. Stanowi wyzwanie nie tylko dla badań naukowych, ale także dla procesów legislacyjnych. Państwo w ramach swoich kompetencji powołuje jednostki w celu zabezpieczenia obrotu gospodarczego. Jedną z nich jest samorząd biegłych rewidentów, który ma za zadanie kontrolowanie wycinka bezpieczeństwa ekonomicznego, jakim jest sprawozdanie finansowe. Choć procedury zapisane w Krajowych Standardach Rewizji Finansowej nie są ściśle ukierunkowane na zachowanie bezpieczeństwa ekonomicznego, w niewielki sposób je do niego zbliżają. Celem artykułu jest więc próba odpowiedzi na pytanie o identyfikację bezpieczeństwa ekonomicznego w literaturze przedmiotu i regulacjach prawnych.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo ekonomiczne, bezpieczeństwo, ryzyko, rewizja finansowa, krajowe standardy rewizji finansowej.

Summary: The role of the country is not limited only to impose obligations on citizens or entities. The purpose and mission of the state is also to ensure the economic security. It is a challenge not only for research but also for the legislative process. Within its competence a country appoints individuals in order to secure business transactions. One of them is the local government of auditors, whose task is to control the stretch of economic security which is the financial report. Although procedures stored in the National Standards on Auditing are not strictly focused on the behavior of economic security in some small way they are closer to it. Therefore the aim of the article is the answer to a question for the identification of the economic security in the literature on the subject and in legal regulations.

Keywords: economic safety, safety, risk, financial revision, national (local) standards of financial revision.

1. Wstęp

Każde państwo ma obowiązek nadzoru, regulowania i kontrolowania obrotu gospodarczego, a zwłaszcza tworzenia ram bezpieczeństwa ekonomicznego przez realizowanie funkcji reglamentacyjnej, regulacyjnej, kontrolnej i nadzorczej. Z tego najistotniejsza jest kontrola. Funkcja kontrolna państwa zakłada dążenie do sprawdzania zjawisk i procesów gospodarczych, które mogą zostać należycie ocenione, pozwalając na wnikliwą analizę i wysuwanie wniosków¹. „Kontrola (jej wyniki) stanowi podstawę do podejmowania działań nadzorczych, ale także działań regulacyjnych czy reglamentacyjnych. Kontrola warunkuje możliwość wykonywania uprawnień nadzorczych, gdyż informacje uzyskane w jej wyniku pozwalają na dokonanie oceny zgodności działań przedsiębiorcy z ustalonymi wzorcami”². Państwo do realizacji funkcji kontrolnej musi ingerować w obrót gospodarczy tak, by zabezpieczyć interes publiczny. Ingerencja ta powoduje tworzenie organów nadzoru obrotu gospodarczego. Do podstawowych organów nadzoru gospodarczego można zaliczyć między innymi Urząd Kontroli Skarbowej, Urząd Skarbowy, Komisję Nadzoru Finansowego czy Komisję Nadzoru Audytowego. W artykule zostanie omówiona rola w kontrolowaniu obrotu gospodarczego, a w tym gwarantowaniu bezpieczeństwa ekonomicznego, jaka została powierzona przez państwo Komisji Nadzoru Audytowego. Celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie o identyfikację bezpieczeństwa ekonomicznego w literaturze przedmiotu i regulacjach prawnych.

Przedmiotem badań stanowiących podstawę realizację celu artykułu jest krajowa literatura przedmiotu oraz krajowe regulacje prawne. Natomiast zastosowane metody badań to metody poznania naukowego: obserwacja (empiria), przy wykorzystaniu następującego postępowania badawczego, abstrakcja, stopniowa konkretyzacja, weryfikacja.

2. Identyfikacja terminu „bezpieczeństwo”

Problematyka bezpieczeństwa stała się jednym z dominujących nurtów po kryzysie ekonomicznym w 2008 roku. Badania nad bezpieczeństwem przeprowadzane są przez przedstawicieli młodej nauki o bezpieczeństwie³. Badacze bezpieczeństwa korzystają z osiągnięć wielu dziedzin, dyscyplin naukowych. Jak zauważa R. Kul-

¹ *Bezpieczeństwo ekonomicznego obrotu gospodarczego. Ekonomia. Prawo. Zarządzanie*, red. K. Raczkowski, Oficyna Wolter Kluwer business, Warszawa 2014, s. 37.

² K. Raczkowski, *Współczesne modele tetrarchii zarządzania a bezpieczeństwo ekonomicznego obrotu gospodarczego*, [w:] *Bezpieczeństwo ekonomicznego obrotu gospodarczego. Ekonomia. Prawo. Zarządzanie*, red. K. Raczkowski, Oficyna Wolter Kluwer business, Warszawa 2014, s. 37.

³ Nauki o bezpieczeństwie – jedna z dyscyplin naukowych wchodzących w skład obszaru nauk społecznych i dziedziny nauk społecznych, utworzona uchwałą Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów z dnia 28 stycznia 2011 r. zmieniającą uchwałę w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych (M.P. 2011 nr 14, poz. 149).

czycki, „w pierwszej kolejności zaliczyć wypada nauki tkwiące merytorycznie w naukach bazowych – przyrodniczych, humanistycznych i społecznych, takich przede wszystkim jak: politologia, systemologia, nauki wojskowe, ekonomia, nauki techniczne”⁴. Współczesne i prognozowane zagrożenia godzące w bezpieczeństwo wymuszają prowadzenie intensywnych badań nad źródłami ich powstawania, skutecznymi formami i metodami ich wykrywania, monitorowania, ograniczenia oraz ewentualnego likwidowania skutków ich wystąpienia. Zagrożenia wymuszają dodatkowo upowszechnienie wiedzy na ich temat i zbudowanie spójnej koncepcji ich eliminowania. Problematyka badań nad bezpieczeństwem nie jest jeszcze szeroko omówiona w obszarze nauk społecznych w nauce ekonomii, a zwłaszcza w jej dziedzinach, ze względu na nową jakościową sytuację, związaną z wyodrębnieniem nauk o bezpieczeństwie. Dokonując przeglądu terminu z punktu widzenia różnych dyscyplin naukowych, można sformułować wniosek, że samo pojęcie bezpieczeństwa jest bardzo bogate, jeśli chodzi o znaczenia i definicje. Zaletą tej sytuacji jest fakt, że bezpieczeństwo jest przedmiotem badań naukowych, a każda dziedzina nauki zajmuje się różnymi aspektami bezpieczeństwa. Wadą jest natomiast brak wspólnego terminu podstawowego. Dlatego też w pierwszej kolejności należy odnieść się do *Słownika języka polskiego* celem identyfikacji terminu podstawowego. *Słownik języka polskiego* definiuje bezpieczeństwo jako „stan niezagrożenia”⁵. Definicja ta wskazuje i podkreśla, że bezpieczeństwo stanowi stan, a nie proces. Oznacza to, że bezpieczeństwo uzyskuje się nie poprzez przebieg następujących po sobie i powiązanych przyczynowo określonych zmian, ale poprzez budowanie stanu, w którym dany przedmiot funkcjonuje. Terminu „bezpieczeństwo” można doszukać się także w łacinie. Łacińskie słowo *securitas* składa się z dwóch członów: *sine* (bez) i *cura* (strach, obawa). Bezpieczeństwo było więc rozumiane jako stan braku zmartwień i strachu⁶. Ryszard Zięba zwraca uwagę, że *Słownikiem nauk społecznych*, na definicję bezpieczeństwa sformułowaną przez Daniela Lernerera, która brzmi: „W najbardziej dosłownym znaczeniu bezpieczeństwo jest właściwie identyczne z pewnością (*safety*) i oznacza brak zagrożenia (*danger*) fizycznego albo ochronę przed nim”⁷. Oznacza to, że bezpieczeństwo w naukach społecznych obejmuje zaspokajanie takich potrzeb, jak: istnienie, przetrwanie, całość, tożsamość, niezależność, spokój, posiadanie i pewność rozwoju. Dotyczy to zarówno pojedynczych jednostek ludzkich, grup społecznych, większych zbiorowości, jak i państw, grup państw oraz całych systemów międzynarodowych. Tu należy także przetoczyć pogląd Józefa Kukułki, który wyodrębnia trzy wymiary bezpieczeństwa. Autor po-

⁴ R. Kulczycki, *Bezpieczeństwo a nauka i dydaktyka*, [w:] *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, red. K. Jałoszyński, B. Wiśniewski, T. Wojtuszek, Bielsko-Biała 2007, s. 23.

⁵ <http://sjp.pwn.pl> (18.01.2015).

⁶ J. Kaczmarek, A. Skowroński, *Bezpieczeństwo: świat – Europa – Polska*, Atla 2, Wrocław 1998, s. 5

⁷ R. Zięba, *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego: koncepcje – struktury – funkcjonowanie*, „Scholar”, Warszawa 1999, s. 27.

dzielił wymiary bezpieczeństwa z punktu widzenia podmiotu, przedmiotu oraz procesu⁸. W wymiarze podmiotowym bezpieczeństwo oznacza pewność istnienia i przetrwania danego podmiotu, wymiar przedmiotowy oznacza pewność stanu posiadania podmiotu oraz jego swobody rozwojowe. Bezpieczeństwo podmiotowe dzieli się na indywidualne, grupowe czy terytorialne. Indywidualne bezpieczeństwo dotyczy podmiotu jako niezależnej, suwerennej jednostki. Grupowe to zespół podmiotów działających w danej branży, o określonej niezależności oraz suwerenności. Natomiast bezpieczeństwo terytorialne to działalność podmiotu indywidualnego, grupowego działającego na danym obszarze terytorialnym (geograficznym). Obszar terytorialny może być rozumiany jako terytorium kraju, strefa handlowa i na tej przestrzeni geograficznej powinien być zagwarantowany stabilny rozwój podmiotu. Kolejnym wymiarem bezpieczeństwa jest wymiar procesualny, czyli zmienność w czasie subiektywnych i obiektywnych aspektów bezpieczeństwa. Oznacza to, że wymiary prezentowane przez Józefa Kukułkę pozwalają inaczej rozpatrywać ten termin.

Dokonując przeglądu literatury przedmiotu, można pokusić się o podsumowanie kluczowych pojęć wykorzystywanych w badaniach problemów bezpieczeństwa. „Te podstawowe pojęcia, przydatne do opisywania i wyjaśniania faktów, procesów i zjawisk w sferze szeroko rozumianego bezpieczeństwa, to:

1. Podmiot, z punktu widzenia którego bezpieczeństwo jest analizowane.
2. Środowisko (otoczenie), dzięki któremu podmiot przedłuża swoje trwanie, zaspokajając swoje podstawowe potrzeby, realizując interesy i osiągając określone cele i wartości.
3. Relacje między podmiotem a jego otoczeniem (środowiskiem).
4. Ryzyko, towarzyszące wszelkim zmianom i rozwojowi, bez którego trudno wyobrazić sobie rozwój w wymiarze osobistym i strukturalnym⁹.
5. Stan braku bezpieczeństwa, powstający w sytuacji prawidłowo postrzeganego rzeczywistego zagrożenia zewnętrznego.
6. Stan obsesji, rodzący się z wyolbrzymiania nieznacznego zagrożenia.
7. Stan fałszywego bezpieczeństwa, opierający się na minimalizacji postrzegania poważnego zagrożenia zewnętrznego.
8. Stan bezpieczeństwa, występujący w sytuacji nieznacznego i prawidłowo postrzeganego zagrożenia zewnętrznego¹⁰.

Złożoność badań nad bezpieczeństwem doprowadziła do wyróżnienia jego różnych rodzajów. Tabela 1 przedstawia podział bezpieczeństwa według kryterium dziedziny, w jakiej występuje, wraz z krótkim jej opisem.

⁸ Tamże, s. 30.

⁹ *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, red. B. Wiśniewski, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2011, s. 15-16.

¹⁰ W. Fehler, *O pojęciu bezpieczeństwa państwa*, [w:] *Bezpieczeństwo państw i narodów w procesie integracji europejskiej*, red. W. Śmiałek, J. Tymanowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002, s. 16.

Tabela 1. Podział bezpieczeństwa

Rodzaj bezpieczeństwa	Opis
Bezpieczeństwo ekologiczne	Trwały i ciągły proces zmierzający do osiągnięcia pożądanego stanu ekologicznego, zabezpieczający spokojną i zdrową egzystencję wszystkich elementów ekosystemu, przy użyciu różnych środków zgodnych z zasadami współżycia wewnętrznego państwa i społeczności międzynarodowej
Bezpieczeństwo ekonomiczne	Niezakłócone funkcjonowanie gospodarek, utrzymanie podstawowych wskaźników rozwojowych oraz zapewnienie komparatywnej równowagi z gospodarkami innych państw. Zdolności państwa do dobrego funkcjonowania
Bezpieczeństwo fizyczne	Zapewnienie ochrony pomieszczeń, sprzętów, infrastruktury oraz personelu przed bezpośrednim działaniem czynników fizycznych i zdarzeń, takich jak: pożar, powódź, kradzież, wandalizm, terroryzm
Bezpieczeństwo informatyczne (cybernetyczne, teleinformatyczne)	Szacowanie i kontrola ryzyka wynikającego z korzystania z komputerów, sieci komputerowych i przesyłania danych do zdalnych lokalizacji, rozpatrywany z perspektywy poufności, integralności i dostępności
Bezpieczeństwo kulturowe	Utrwalanie i podtrzymywanie wartości składających się na tożsamość kulturową narodu, państwa, ale też sub- i regionu. Polega ono na utrwalaniu i umacnianiu składników decydujących o ciągłości tożsamości kulturowej, a więc tych, które zaliczyć można do tradycji kulturowych narodu i społeczności regionu (kontynentu) lub innego podmiotu bezpieczeństwa
Bezpieczeństwo militarne	Zdolność do jego obrony i całości terytorialnej (przede wszystkim) środkami wojskowymi
Bezpieczeństwo socjalne	Państwowa gwarancja zaspokojenia potrzeb społecznych ludzi spowodowanych ryzykiem socjalnym, np. bezrobociem, niepełnosprawnością, biedą, zdarzeniami losowymi
Bezpieczeństwo społeczne	Ochrona egzystencjalnych podstaw życia ludzi, zapewnienie możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb (materialnych i duchowych) oraz realizacji aspiracji życiowych przez tworzenie warunków do pracy i nauki, ochronę zdrowia oraz gwarancje emerytalne

* Ze względu na obszerność podziału bezpieczeństwa według dziedziny podjęto decyzję o zawężeniu klasyfikacji tylko do wybranych obszarów.

Źródło: opracowano na podstawie literatury przedmiotu i źródeł internetowych: [http://www.mos.gov.pl/artukul/329_polityka_ekologiczna/340_zalozenia.html]; Księżopolski 2011, s. 19, 24; <http://www.bezpieczenstwoekonomiczne.pl/informacje.htm>; <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/bezpieczenstwo/954-typologia-bezpieczenstwa-nowe-wyzwania?start=1>; http://www.inp.uw.edu.pl/files/konspekty/20140505_bezpieczenstwo_militarne.pdf; <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/bezpieczenstwo/797-bezpieczenstwo-spoleczne-w-polsce>; Gierszewski 2013, s. 57].

Tabela 2. Podział bezpieczeństwa ekonomicznego

Grupa	Autor	Definicja bezpieczeństwa ekonomicznego
1	Edward Halizak	Zagrożenie bezpieczeństwa gospodarki narodowej, w której gospodarka nie może się rozwijać, generować zysków i oszczędności z przeznaczeniem na inwestycje lub gdy zagrożenia zewnętrzne doprowadzą do zakłóceń w jej funkcjonowaniu, co narazi obywateli i przedsiębiorstwa na szwank, a być może zagrazi fizycznemu przetrwaniu państwa
	Eric Marshall Green	Bezpieczeństwo ekonomiczne to brak groźby utraty ekonomicznego bogactwa
	Stanisław Michałowski	Wyobrażenie w zakresie rzeczywistych, względnie potencjalnych, zagrożeń gospodarczych kraju kształtowane pod wpływem ogólnego stanu zależności ekonomicznych kraju, które określa stopień efektywności zewnętrznej integracji ekonomicznej w wewnętrzny rozwój gospodarczy, zdolność obronną i stabilność systemu społeczno-politycznego danego kraju
2	James Sperling i Emil Kirchner	Zdolność państwa do obrony społecznej i ekonomicznej struktury społeczeństwa. Zdolność państwa do efektywnego regulowania rynku oraz utrzymania integralności społeczeństwa
	Patrick De Souza	Ochrona państwa przed zagrożeniami zewnętrznymi, co musi obejmować stan zagwarantowania bezpieczeństwa na poziomie makro, jak również mikro. Na poziomie makro oznacza to konieczność zapewnienia fizycznych możliwości działania państwa (infrastruktury), natomiast na poziomie mikro – możliwość generowania zysków przez jednostki wielonarodowe lub możliwości migracji
3	Christofer Dent	Zachowanie integralności oraz zdolności polityczno-militarnej, pozwalającej na przewycięzenie typów ryzyka, które wynikają z funkcjonowania międzynarodowego systemu ekonomicznego
	Ramesh Thakur	Utrzymanie odpowiedniego poziomu bogactwa oraz potęgi państwa poprzez dostęp do zasobów, finansów oraz rynku
4	Vincent Cable	Aspekt handlu i inwestycji, które mogą bezpośrednio dotyczyć zdolności państwa do swojej obrony. Narzędzia polityki ekonomicznej służące agresji lub obronie

* Ze względu na występowanie licznych definicji bezpieczeństwa ekonomicznego podjęto decyzję o zawężeniu podziału tylko do wybranych autorów.

Źródło: opracowano na podstawie literatury przedmiotu i źródeł internetowych: [Książkowski 2011, s. 27-30].

W krajowej i międzynarodowej literaturze przedmiotu z zakresu ekonomii pojawia się termin „bezpieczeństwo ekonomiczne”. Kwestię bezpieczeństwa ekonomicznego po raz pierwszy przedstawiono w publikacjach w 1993 roku. Najważniejszy-

mi autorami są I.N. Petrenko, E.A. Olejnikowa, L.P. Gonciarenko, T.E. Kociergina, W. Bogomołow, W.K. Senciagowa. W.K. Senciagowa definiuje bezpieczeństwo ekonomiczne jako nie tylko zabezpieczenie narodowych interesów, ale również gotowość i zdolność instytucji władzy do stwarzania mechanizmów realizacji i obrony interesów rozwoju krajowej gospodarki, utrzymywania społeczno-politycznej stabilności wśród ludności. Bezpieczeństwo ekonomiczne jest definiowane przez przedstawicieli innych krajów; do badaczy tych należą: E.M. Green, A. Lubbe, S. Michałowski, E. Frejtag-Mika, J. Sperling, E. Kirchner, P. De Souza, Ch. Dent, K. Książkowski, R. Thakur, V. Cable, C.R. Neu i Ch. Wolf. Podani autorzy nie wyczerpują bogatej listy podejmujących próbę zdefiniowania pojęcie bezpieczeństwa ekonomicznego.

Tabela 2 przedstawia zestawienie definicji bezpieczeństwa ekonomicznego z punktu widzenia badaczy zajmujących się wspomnianą problematyką.

Kategorie bezpieczeństwa ekonomicznego przedstawione w tab. 2 zostały podzielone na cztery grupy. Pierwsza dotyczy definiowania bezpieczeństwa ekonomicznego z punktu widzenia zidentyfikowania zagrożenia, druga stanowi przedstawienie definicji opierające się na zagrożeniach i możliwości, trzecia odwołuje się do zdolności państwa do funkcjonowania, a ostatnia odwołuje się do definicji zdolności przeciwstawiania się wpływom innych¹¹. Tak postrzegane bezpieczeństwo ekonomiczne odnosi się do funkcjonowania państw. Należy zwrócić uwagę, że bezpieczeństwo ekonomiczne nie może być postrzegane jedynie przez pryzmat państwa, lecz także jednostki gospodarczej. Powinna zachodzić swojego rodzaju asymilacja bezpieczeństwa ekonomicznego między państwem a jednostkami gospodarczymi. Państwo powinno zagwarantować jednostkom gospodarczym bezpieczeństwo ekonomiczne, które często utożsamiane jest z utworzeniem warunków trwania i rozwoju jednostki gospodarczej, gwarancją stabilności, ze stałym rozwojem. Stan ten jest oczekiwany przez jednostki gospodarcze, które podejmują wszelkie działania mające na celu zagwarantowanie sobie bezpieczeństwa ekonomicznego (w rozumieniu mikroekonomicznym). Z drugiej strony państwo, które rozpatruje bezpieczeństwo ekonomiczne z punktu widzenia makroekonomicznego nakłada na jednostki gospodarcze obowiązki mające na celu zachowanie bezpieczeństwa ekonomicznego państwa. Interwencjonizm państwa¹², regulujący stosunki gospodarczo-polityczne, polegający na bezpośrednich interwencjach państwa w sferę bezpieczeństwa funkcjonowania jednostek gospodarczych, ma na celu reagowanie na działalność podmiotów gospodarczych, jeśli są sprzeczne z interesami państwa. Taka działalność państwa ma na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa ekonomicznego państwa i jednostek gospodarczych. Zgodnie z obowiązującym stanem faktycznym państwo

¹¹ K.M. Książkowski, *Bezpieczeństwo ekonomiczne*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2011, s. 27.

¹² Interwencjonizm państwowy rozumiany jest w artykule jako polityka aktywnego oddziaływania państwa na przebieg procesów gospodarczych. Jego przedstawiciele to między innymi John Maynard Keynes, Ludwig von Mises, Fryderyk von Hayek.

podejmuje próby gwarantowania bezpieczeństwa ekonomicznego poprzez regulowanie tego zagadnienia ustawowo.

3. Identyfikacja bezpieczeństwa ekonomicznego w krajowych standardach rewizji finansowej

Zagwarantowanie bezpieczeństwa ekonomicznego jednostek gospodarczych polega na stosowaniu różnych narzędzi, jak audyt, ład korporacyjny, kontrola zarządcza, badanie sprawozdania finansowania (rewizja finansowa), system kontroli wewnętrznej itp. Można je podzielić na narzędzia, które nakładane są przez państwo, oraz narzędzia wykorzystywane przez kadrę zarządzającą w zarządzaniu bezpieczeństwem jednostki gospodarczej.

Wyróżnia się szereg organów powołanych przez państwo w celu zagwarantowania bezpieczeństwa ekonomicznego, do których zalicza się między innymi urzędy skarbowe, Urząd Kontroli Skarbowej, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Śledcze, Najwyższą Izbę Kontroli czy Krajową Izbę Biegłych Rewidentów (KIBR), Komisję Nadzoru Finansowego. Jednostki te są od siebie różne pod względem praw i obowiązków i w zakresie odpowiedzialności za swoje czynności. Podmiotem zainteresowania autorki jest powołany ustawowo samorząd zawodowy zrzeszający biegłych rewidentów. Samorząd powstał na mocy uchwalonej 19 października 1991 r. ustawy o badaniu i ogłaszaniu sprawozdań finansowych oraz biegłych rewidentach i ich samorządzie, która weszła w życie 1 stycznia 1992 r.¹³ Celem powołania samorządu jest wykonywanie zapisów art. 65 ust. 1 Ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹⁴, w którym ustawodawca zobowiązuje podmioty spełniające kryteria do badania sprawozdania. Podmioty te muszą powołać biegłego rewidenta, który wyraża pisemną opinię (wraz z raportem ją uzupełniającym) o tym, czy sprawozdanie finansowe jest zgodne z zastosowanymi zasadami (polityką) rachunkowości oraz czy rzetelnie i jasno przedstawia, we wszystkich istotnych aspektach, sytuację majątkową i finansową, jak też wynik finansowy badanej jednostki. Biegły rewident ma zatem stwierdzić, czy sprawozdanie, jako całość, i księgi rachunkowe są wolne od uchybień, polegających na pominięciu lub zniekształceniu informacji ważnych (istotnych) dla odbiorcy sprawozdania, i czy można uznać za wiarygodne (rzetelne) i jasne informacje zawarte w tym sprawozdaniu. Badanie sprawozdań finansowych jest więc czynnością mającą na celu uwiarygodnienie informacji finansowych, co służy zapewnieniu bezpieczeństwa ekonomicznego w Polsce. Do czynności wskazanych w ustawodawstwie KIBR wykorzystuje uchwalone przez samorząd Krajowe Standardy Rewizji Finansowej¹⁵. Dyrektywa 2006/43/WE w sprawie ustawowych badań rocznych sprawozdań fi-

¹³ Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (Dz. U. 2009 nr 77, poz. 649).

¹⁴ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. 1994 nr 121, poz. 591).

¹⁵ <http://kibr.org.pl/pl/normy> (5.02.2015).

Tabela 3. Identyfikacja bezpieczeństwa ekonomicznego w Krajowych Standardach Rewizji Finansowej

Nazwa standardu	Identyfikacja bezpieczeństwa ekonomicznego
Krajowy standard rewizji finansowej nr 1 <i>Ogólne zasady badania sprawozdań finansowych</i>	Brak bezpośredniego odniesienia do bezpieczeństwa ekonomicznego jednostki gospodarczej. Jednak w paragrafie 8 standardu wskazane są zapisy, by biegły rewident wykazywał krytycyzm i zawodowy sceptycyzm, uwzględniając możliwość wystąpienia w jednostce, której sprawozdanie finansowe jest badane, warunków lub zdarzeń wskazujących na naruszenie prawa, popełnianie nadużyć (oszustw) lub wystąpienie istotnych błędów. Paragraf 12 standardu określa, że badanie sprawozdania finansowego powinno dostarczyć podstaw do stwierdzenia, że przedstawia ono rzetelnie i jasno sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy jednostki oraz że jest zgodne z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości, jest zgodne z obowiązującymi jednostkę przepisami prawa, postanowieniami statutu lub umowy, które wpływają na jej sprawozdanie finansowe, że zostało sporządzone na podstawie ksiąg rachunkowych prowadzonych zgodnie z ustawą o rachunkowości, przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie informacje istotne do oceny sytuacji jednostki. Bezpieczeństwo ekonomiczne może być określane z identyfikacją ryzyka przez biegłego rewidenta
Krajowy standard rewizji finansowej nr 2 <i>Badanie skonsolidowanych sprawozdań finansowych grup kapitałowych</i>	Brak bezpośredniego odniesienia do bezpieczeństwa ekonomicznego jednostki gospodarczej. Paragraf 7 standardu określa, że biegły rewident grupy ocenia zasadność sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z zasadą kontynuacji działalności grupy kapitałowej. Bezpieczeństwo ekonomiczne może być identyfikowane z zasadą kontynuacji działalności przez jednostkę
Krajowy standard rewizji finansowej nr 3 <i>Ogólne zasady przeprowadzania przeglądu sprawozdań finansowych/skróconych sprawozdań finansowych oraz wykonywania innych usług poświadczających</i>	Brak bezpośredniego odniesienia do bezpieczeństwa ekonomicznego jednostki gospodarczej. Paragrafy 7 i 8 standardu stwierdzają, że celem przeglądu sprawozdania finansowego jest wyrażenie stanowiska przez biegłego rewidenta na podstawie przeprowadzonego przeglądu, że nie zidentyfikowano niczego, co nie pozwoliłoby na stwierdzenie, że sprawozdanie finansowe jest zgodne z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości oraz że rzetelnie i jasno przedstawia, we wszystkich istotnych aspektach, sytuację majątkową i finansową, jak też wynik finansowy jednostki przedkładającej to sprawozdanie. Celem przeglądu skróconego sprawozdania finansowego jest wyrażenie stanowiska, że nie zidentyfikowano niczego, co nie pozwoliłoby stwierdzić, że skrócone sprawozdanie finansowe zostało przygotowane, we wszystkich istotnych aspektach, zgodnie z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości

Źródło: opracowano na podstawie literatury przedmiotu i źródeł internetowych: [<http://kibr.org.pl/pl/normy>; Markisz 2012, s. 21].

nansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych¹⁶ zakłada, że ustawowe badanie sprawozdań finansowych powinno być docelowo prowadzone zgodnie z międzynarodowymi standardami audytu, rozumianymi jako Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej (MSRF). Komisja Europejska zobowiązała się do przyjęcia MSRF, pod warunkiem spełnienia przez nie określonych kryteriów. Ustawa z 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym definiuje standardy rewizji finansowej jako MSRF i zakłada stosowanie krajowych standardów na podstawie przepisu przejściowego do chwili przyjęcia MSRF do prawa Unii Europejskiej. Obecnie krajowe standardy odwołują się do MSRF. Krajowy Standard Rewizji Finansowej nr 1 *Ogólne zasady badania sprawozdań finansowych* w punkcie 7 wyraźnie wskazuje, że w sprawach nieuregulowanych w krajowych standardach rewizji finansowej lub przy ustalaniu szczegółowej metodyki planowania i przeprowadzania badania sprawozdania finansowego lub w razie wątpliwości biegły rewident kieruje się postanowieniami MSRF.

Tabela 3 przedstawia przegląd Krajowych Standardów Rewizji Finansowej z punktu widzenia poszukiwania terminu bezpieczeństwa ekonomicznego.

Odwołując się do definicji bezpieczeństwa ekonomicznego, trudno się doszukać tego terminu w krajowych standardach rewizji finansowej. Standardy rewizji finansowej wykorzystują zapisy art. 5 ust. 2 ustawy o rachunkowości dotyczące określenia zasady kontynuacji działania. Ustalając zdolność jednostki do kontynuowania działalności, kierownik jednostki uwzględnia wszystkie informacje dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego, dotyczące dającej się przewidzieć przyszłości, obejmującej okres nie krótszy niż jeden rok od dnia bilansowego. Odwołując się do definicji bezpieczeństwa zamieszczonej w *Słowniku języka polskiego*, można stwierdzić, że standardy gwarantują stan niezagrożenia na okres nie krótszy niż 12 miesięcy. Okres ten nie jest precyzyjny i sztywny. Dodatkowo biegły rewident wydaje opinie, bazując jedynie na danych historycznych, z uwzględnieniem ewentualnie pojawiających się zdarzeń po dniu bilansowym, co nie musi stanowić gwarancji bezpieczeństwa ekonomicznego jednostki. Należy zauważyć, że środowisko funkcjonowania badanego podmiotu gospodarczego ulega dynamicznej zmianie: może nastąpić zahamowanie potrzeby zaspokojenia własnych potrzeb, może nastąpić wyciszenie interesów jednostki. Proces ten może doprowadzić do przerwania kontynuacji działalności podmiotu, a zatem ma wpływ na przerwanie stanu bezpieczeństwa ekonomicznego.

Zakres czynności wykonywany przez biegłego rewidenta stanowi bezpośrednią interwencję państwa w praktykę gospodarczą celem zabezpieczenia interesów odbiorców sprawozdania finansowego i zachowania bezpieczeństwa ekonomicznego.

¹⁶ Dyrektywa 2006/43/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 maja 2006 r. w sprawie ustawowych badań rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych, zmieniająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG oraz uchylająca dyrektywę Rady 84/253/EWG.

Krajowe Standardy Rewizji Finansowej powinny zatem uwzględniać w szerszym znaczeniu aspekt bezpieczeństwa ekonomicznego i nie tylko powinny uwzględniać w swoich procedurach standardowe procedury badania, ale także zostać uzupełnione o techniki eliminowania zagrożeń, typów ryzyka wynikających z branż, w jakich funkcjonuje badany podmiot.

4. Zakończenie

Celem artykułu było zidentyfikowanie bezpieczeństwa ekonomicznego w literaturze przedmiotu i w regulacjach prawnych. W wyniku przeglądu literatury przedmiotu można sformułować następujące wnioski:

- Termin „bezpieczeństwo” nie jest precyzyjnie zdefiniowany.
- Pojęcie „bezpieczeństwo ekonomiczne” wymaga ponownego zidentyfikowania.
- Brakuje wyraźnego określenia znaczenia bezpieczeństwa ekonomicznego w działalności gospodarczej.
- Brakuje precyzyjnego określenia znaczenia bezpieczeństwa ekonomicznego w regulacjach prawnych.
- Zapewnienie bezpieczeństwa ekonomicznego wymaga współdziałania państwa.
- Bezpieczeństwo ekonomiczne wynika z zapotrzebowania państwa.
- Standardy rewizji finansowej w niewielkim stopniu gwarantują bezpieczeństwo ekonomiczne jednostki gospodarczej i państwa, w którym funkcjonują.

Artykuł stanowi asumpt do kontynuacji badań nad bezpieczeństwem ekonomicznym. Stanowi pogłądowe przedstawienie problemu oraz sygnalizuje potrzebę badań związanych z określeniem bezpieczeństwa ekonomicznego jednostki gospodarczej, by minimalizować jej ryzyko działalności, w tym zmniejszać zagrożenie państwa.

Literatura

Bezpieczeństwo ekonomicznego obrotu gospodarczego. Ekonomia. Prawo. Zarządzanie, red. K. Raczkowski, Oficyna Wolter Kluwer business, Warszawa 2014, s. 37.

Bezpieczeństwo państw i narodów w procesie integracji europejskiej, red. W. Śmiałek, J. Tymanowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002.

Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych, red. B. Wiśniewski, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2011.

Dyrektywa 2006/43/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 maja 2006 r. w sprawie ustawowych badań rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych, zmieniająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG oraz uchylająca dyrektywę Rady 84/253/EWG.

Gierszewski J., *Bezpieczeństwo społeczne. Studium z zakresu teorii bezpieczeństwa narodowego*, Difin, Warszawa 2013, s. 57.

- Fehler W., *O pojęciu bezpieczeństwa państwa*, [w:] *Bezpieczeństwo państw i narodów w procesie integracji europejskiej*, red. W. Śmiałek, J. Tymanowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002.
<http://kibr.org.pl/pl/normy> (5.02.2015).
<http://sjp.pwn.pl> (18.01.2015).
<http://stosunki-miedzynarodowe.pl/bezpieczenstwo/797-bezpieczenstwo-spoleczne-w-polsce> (1.02.2015).
<http://stosunki-miedzynarodowe.pl/bezpieczenstwo/954-typologia-bezpieczenstwa-nowe-wyzwania?-start=1> (1.02.2015).
<http://www.bezpieczenstwoekonomiczne.pl/informacje.htm> (1.02.2015).
http://www.inp.uw.edu.pl/files/konspekty/20140505_bezpieczenstwo_militarne.pdf (1.02.2015).
http://www.mos.gov.pl/arttykul/329_polityka_ekologiczna/340_zalozenia.html (1.02.2015).
- Jałoszyński K., Wiśniewski B., Wojtuszek T., *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, Bielsko-Biała 2007, s. 23.
- Kaczmarek J., Skowroński A., *Bezpieczeństwo: świat – Europa – Polska*, Atla 2, Wrocław 1998, s. 5.
- Księżopolski K.M., *Bezpieczeństwo ekonomiczne*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2011, s. 27.
- Kulczycki R., *Bezpieczeństwo a nauka i dydaktyka*, [w:] *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, red. K. Jałoszyński, B. Wiśniewski, T. Wojtuszek, Bielsko-Biała 2007.
- Raczkowski K., *Współczesne modele tetrarchii zarządzania a bezpieczeństwo ekonomicznego obrotu gospodarczego*, [w:] *Bezpieczeństwo ekonomicznego obrotu gospodarczego. Ekonomia. Prawo. Zarządzanie*, red. K. Raczkowski, Oficyna Wolter Kluwer business, Warszawa 2014.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. 1994 nr 121, poz. 591).
- Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (Dz. U. 2009 nr 77, poz. 649).
- Wiśniewski B., *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2011, s. 15-16.
- Zięba R., *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego: koncepcje – struktury – funkcjonowanie*, „Scholar”, Warszawa 1999, s. 27.
- Żukowska H., Janik W., *Audyt zewnętrzny sprawozdania finansowego a wiarygodność przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 21.